

Hisendats, guardes jurats i furtius. La concentració de la propietat rústica al Dosrius de mitjans del segle XIX

Josep Ramis Nieto
adosrius.wordpress.com
(v. 1-16/05/2017)

En dos articles anteriors ens havíem referit a la Contribució territorial com l'impost que gravava els rendiments de les parcel·les rústiques, dels immobles residencials i de la ramaderia¹. El primer amillament de la riquesa territorial de Dosrius valorava el seu producte líquid imposable en 149.572 rals de billó. Amb el segon amillament, el corresponent a l'any 1853, aquesta quantitat augmentaria fins els 364.275 rals, mentre que el tercer amillament del segle XIX, el de 1863², valora la riquesa del municipi de Dosrius en 367.219 rals. En aquest darrer cas la població havia de pagar a Hisenda 49.850 rals, el que significava un 13,49% de tipus de gravamen³.

Sembla que podem treure la conclusió que si la quantitat del primer any provenia d'una primera aproximació, les quantitats del producte i del líquid imposable per a la població es van mantenir estables durant com a mínim una dècada. Per aquesta raó és raonable considerar l'amillament de 1853 com un punt de referència fiable per determinar l'origen de la riquesa produïda i la seva distribució al municipi de Dosrius a mitjans del segle XIX⁴.

A l'any 1853 la contribució gravava en primer lloc els rendiments de les activitats agrícoles i forestals de Dosrius. La superfície del municipi dedicada a aquestes activitats se situaria en 3.748,26 hectàrees, el 92% sobre els 40,73 km² de superfície total actual del municipi. Dues terceres parts d'aquesta superfície estarien ocupades per boscos de gavella i de construcció (42,96% i 20,98% respectivament de la superfície aprofitada total), mentre que una tercera part correspondria al conreu de la vinya (11,52%), el conreu de cereals (9,84%) i a terres ermes (14,37%). Pel que respecta a la fiscalització en funció del tipus d'activitat, el 60% de la mateixa provenia de l'explotació forestal, el 20% de l'explotació cerealística i el 19% de l'explotació de les vinyes.

Pel que respecta al repartiment de la riquesa produïda i en conseqüència de la càrrega fiscal, les dades ens ofereixen una panorama de repartiment de les rendes molt desigual. El 66% dels propietaris serien titulars de finques el rendiment de les quals no arribava al 7% del total, mentre que el 34% restant acumulava el 93% de la renda agrària i forestal fiscalitzada.

---

¹ RAMIS NIETO, Josep, "L'amillament de 1853 a Dosrius: aproximació a la seva riquesa agrícola i forestal" i "L'amillament de 1853 a Dosrius. La distribució de la riquesa", a adosrius.wordpress.com.

² RAMIS NIETO, Josep, "L'amillament de 1863 a Dosrius. Dades estadístiques", a adosrius.wordpress.com

³ Arxiu de la Corona d'Aragó, Amillaramiento. 1863 TER-P.480

⁴ Per a una primera aproximació a les fonts de riquesa del municipi a mitjans del segle XIX, vegeu RAMIS NIETO, Josep, "Dosrius a mitjans del segle XIX: vies de comunicació, població i economia", a adosrius.wordpress.com.

És deduïble, doncs, que a Dosrius existien uns propietaris, que nosaltres anomenarem hisendats rurals, que eren els titulars de grans extensions de terreny al municipi. Si fem cas de la llista de majors contribuents durant l'any 1853 en concepte de contribució territorial rústica, podem identificar als 5 hisendats o terratinents de Dosrius a mitjans del segle XIX. Tots aquests propietaris tenien fiscalitzats un producte líquid imposable superior als 15.000 rals (recordem que les dues terceres parts dels propietaris no superava els 500 rals de producte líquid imposable), alguns tenien finques a diversos veïnats (Fradera i Batllori) i el nombre de finques arribava en algun cas a les 20.

Veïnats: D - Dosrius C - Canyamars F - El Far	Propietari	Producte líquid imposable	Nombre de finques
DC	Fradera y Llibra, Teresa	26.538	20
D	Vallmajó, Pablo	26.081	6
F	Arenas, José	23.408	2
F	Belloch, José	16.430	4
DC	Batllori, Juan	15.250	10

Quadre 1

A les properes línies intentarem clarificar qui eren aquests propietaris, quina distribució de la propietat tenien i quina vinculació mantenien amb el territori.

Teresa Fradera y Llibra

La gran hisendada del municipi era una dona, Teresa Fradera y Llibra, qui era la titular d'un total de 301 hectàrees repartides en un total de 20 finques ubicades tant a Canyamars com a Dosrius, el que representa el 8% de la superfície amillarada. Tretze d'aquestes finques es localitzaven al primer districte o veïnat i set al segon. La superfície mitjana de les seves parcel·les estava al voltant de les 15 hectàrees, destacant una finca a la secció dels Raurets (Canyamars), de 62 hectàrees i una segona a la secció de Casa Valls (Dosrius), de 57 hectàrees⁵. A més era la propietària de dues cases de camp a Dosrius i de tres a Canyamars. També era propietària de molts caps de bestiar: 32 xais, 12 bous, 2 ases, 1 euga, 2 porcs i 1 matxo.

⁵ L'amillament informa de la localització de la finca (veïnat), el nom i la lletra de la secció a on s'ubica, el número de finca dins del veïnat i la seva superfície. La superfície no està totalitzada per a cada finca o parcel·la, sinó que per a cada parcel·la està desglossada en diverses subparcel·les en funció de la classe de conreu (secà, regadiu,...) i la seva categoria (1a, 2a,...), informant del nombre de quarteres i quartans de la mateixa. A les quantitats a què ens referirem a continuació i especialment als quadres amb la superfície de les parcel·les, hem decidit no informar dels quartans (la dotzena part d'una quartera), incorporant els quartans a les quarteres en un arrodoniment a l'alça. Així una parcel·la de 16 quarteres i 21,5 quartans, queda simplificada en 18 quarteres. L'equivalència entre la quartera i la cana quadrada per a Dosrius no queda informada a l'amillament de 1853. Hem decidit utilitzar la que s'informa al pla parcel·lari d'octubre de 1853, que estableix l'equivalència de 1.518,75 canes quadrades per cada quartera. A més, hem utilitzat l'equivalència de 2,438 metres quadrats per a cada cana quadrada.

La Teresa era la propietària d'una part considerable del territori. Segons la memòria de la població, "...la família Fradera podia anar des de can Valls fins al terme municipal de Mataró, sense trepitjar cap finca d'altre propietari"⁶. I les 5 cases a les quals es refereix l'amillament correspondrien a masos que formen part del patrimoni arquitectònic més destacat del municipi: Can Banyamars (I.RU.42/061), Can Llibre del carrer (I.RU.56/075), la Masia de Can Valls (I.RR.03/083), la masia de Can Guitart (I.RR.46/126) i la masia de Can Llibre de Pagès (I.RR.51/131)⁷.

Veïnat	Secció de la finca	Lletra secció	Número	Quarteres	Hectàrees
D	Casa Guinardó	A	4	30	11,11
D	Casa Valls	B	6	155	57,39
D	Casa Selva	E	29	15	5,55
D	San Llop	F	40	17	6,29
D	Nogueras de Mañans	G	71	11	4,07
D	Mañans	H	96	9	3,33
D	Casa Margenà	N	187	4	1,48
D	Casa (Casa Guinardó)	A	2		
D	Casa (Larit)	D	21		
C	Sot del Gall	A	2	6	2,22
C	Serra de Ballalta	D	29	28	10,37
C	Casa Llibra	E	31	1	0,37
C	Casa Llibra	E	32	110	40,73
C	Augell	F	34	2	0,74
C	Augell	F	46	104	38,51
C	Raurets	G	51	167	61,84
C	Raurets	G	57	23	8,52
C	Las Pasolas	I	84	8	2,96
C	Las Pasolas	I	90	20	7,41
C	Sot de Larca	J	103	18	6,66
C	El Veinát	L	114	70	25,92
C	El Veinát	L	116	14	5,18
C	Casa (Rupit)	C	24		
C	Casa (Augell)	F	33		
C	Casa (Augell)	F	46		
	Total quarteres			812	
	Total canes quadrades			1.233.225	
	Total hectàrees				301
	Superfície mitjana de la finca (en hect.)				15,03

Quadre 2

Poca cosa sabem de Teresa Fradera i dels seus avantpassats. El cognom Fradera, que no apareix als registres parroquials de Dosrius fins a principis del segle XIX,

⁶ ALSINA, Neus i altres, "Inventari del patrimoni històric, arquitectònic i ambiental de Dosrius", Diputació de Barcelona.

⁷ *Ibidem*. I.RU (Arquitectura Residencial Urbana); I.RR (Arquitectura Residencial Rural)

el prendria del seu marit Julian Fradera⁸. És més que probable que el patrimoni familiar provingués de la nissaga Libre, cognom que ja està vinculat al poble des del segle XV⁹ i que apareix de forma reiterada en els registres de baptismes al llarg dels segles següents.

Entre els seus descendents caldria destacar a Josep Maria Fradera i Pujol, polític militant a les files del partit liberal i de la Lliga Catalana, que arribaria a ocupar l'alcaldia de Mataró (1917-1920 i 1935) i seria governador civil d'Osca (1935).

Pablo Vallmajó

El segon gran contribuent del municipi era Pau Vallmajor Modolell. Aquest hisendat, descendent d'una família arrelada des de temps immemorials al poble de Dosrius, era el propietari de 6 finques i 1 casa, però contribuïa just només 457 rals menys que la major contribuent, Teresa Fradera. Les seves finques sumaven un total de 231 hectàrees, totes a Dosrius, el que representava el 6% de la superfície amillarada. Per tant, amb menor superfície, les seves terres tindrien una productivitat molt més elevada. La superfície mitjana de les seves finques també era més alta (39 hectàrees) amb 2 finques que superaven les 70 hectàrees.

Veïnat	Secció de la finca	Lletra secció	Número	Quarteres	Hectàrees
D	San Llop	F	61	1	0,37
D	Cul de Baca	J	180	25	9,26
D	Casa Ribót	L	182	205	75,91
D	Puig Padròs	M	183	207	76,65
D	Casa Margenàt	N	184	81	29,99
D	El Pueblo	O	172	106	39,25
D	Casa (Casa Selva)	E	33		
Total quarteres				625	
Total canes quadrades				949.218,75	
Total hectàrees					231
Superfície mitjana de la finca (en hect.)					38,57

Quadre 3

Esteve Albert associa el topònim Vallmajor a una vila de fundació romana i estableix que el cognom apareix al segle XI amb el cap del llinatge Joan Vallmajó¹⁰. Gràcies al treball de Coral Cuadrada¹¹, tenim notícies de diversos Vallmajor des del segle XII i al llarg de tota la plena edat mitjana. El cognom torna a aparèixer al fogatge de 1553 com un dels 39 focs de Dosrius¹², edifici que es correspondria amb la Masia de Can Vallmajor (I.RU.30/049), que

⁸ Arxiu Comarcal del Maresme, "Traslación de dominio de fincas rústicas y obligaciones sobre las mismas. Año 1846. Dosrius, Cañamás, Alfar y Orrius", foli 236 (16/09/1855).

⁹ El nom d'Antoni Libre apareix a la reunió de remences de Dosrius del 6 de desembre de 1448.

¹⁰ ALBERT, Esteve, "D'Iluro a Mataró. El Maresme del segle V al segle XIII", Accèssit Premi Iluro, 1970.

¹¹ CUADRADA, Coral, "El Maresme medieval: hàbitat, economia i societat, segles X-XIV", Premi Iluro 1987.

¹² IGLÉSIES, Josep, "El fogatge de 1553. Estudi i transcripció", Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona, 1979, 2 volums.

l'Inventari data dels segles XVI o XVII. Abans però, a l'any 1506, trobem a Barthomeu Vallmajor en una citació feta pel batlle de Mataró, ja que aquell "*...e hun sastre del terme de Dosrius, y Josep Sanet Pol, hun fill den Camps de lacortada ab altres, los noms dels quals ignoram, sien stats citats a instància e requesta del procurador fiscal de la sua cort, que dins x dies següents, comparesequen davant lo dit mossèn balle p.er star a dret e rahó ab el procurador fiscal, per alguns crims per ells comesos e perpetats dins la dita vila*"¹³.

Poc després, a l'any 1526, trobem a Guillem Vallmajor com a síndic de la Parròquia de Dosrius i a l'any 1565 a Jaume Vallmajor també com a síndic quan se signen els capítols per a la fàbrica del retaule major de l'església de Sant Aciscle i Santa Victòria de Dosrius.

De la importància dels Vallmajor a la població ens parlen: la làpida sepulcral amb el seu cognom (1776) a la nau central de la mateixa església¹⁴; ser un dels "singulars homens" que contribuïa amb 4 quartans de blat a l'administració de la llàntia (1646)¹⁵; o el dret a tenir seient propi a l'esmentada església: "*Los bancos de la Iglesia pertenecen a la Obra y Administraciones de la misa, excepto uno de propiedad de la casa Vallmajor de esta feligresía, que de muy remotos años goza del privilegio*"¹⁶.

Pau Vallmajor ja figura com a domiciliat a Mataró a l'any 1852 i les propietats de la família serien venudes a principis del segle XX. El 25 d'agost de 1920, Joaquim Vallmajor Recoder, vendria la casa de "Can Vallmajor", de 586 metres quadrats, per 4.000 pessetes i la "Masoveria Vallmajor", de 104 metres quadrats, per 1.100 pessetes¹⁷. El comprador seria Juan Torrejoncillo y López, qui anys més tard vendria les propietats a Jaume Aguilar, qui juntament amb el seu fill, moriria, segurament represaliat, durant la Guerra Civil¹⁸.

José Arenas

Si la Teresa Fradera era la gran propietària de Canyamars i Pau Vallmajor el gran propietari de Dosrius, Josep Arenas era un dels dos grans propietaris del districte del Far. Només era propietari de dues finques, però una d'elles, de 246 hectàrees, seria sens dubte, la més gran del municipi. En total les seves finques ocupaven l'extensió de 288 hectàrees, un 8% de la superfície amillarada. També era el

---

¹³ COLOMER, Josep Maria, "Mataró al mil cinc-cents", Premi Iluro, 1967, pàg. 144

¹⁴ ALSINA, NEUS i altres, "Inventari del patrimoni històric, arquitectònic i ambiental de Dosrius", Diputació de Barcelona.

¹⁵ RAMIS NIETO, Josep, "Les Consuetes a Dosrius el 1646: la logística parroquial", a adosrius.wordpress.com

¹⁶ RAMIS NIETO, Josep, "La immoralitat de la societat dosriuenca segons l'Església", a adosrius.wordpress.com

¹⁷ Arxiu de la Corona d'Aragó, "Registro Fiscal de Edificios y Solares. Urbana. Dosrius. 1914".

¹⁸ RAMIS NIETO, Josep, "Apunts per a una història de la guerra civil a Dosrius (1936-1939)", a adosrius.wordpress.com

titular de dues cases de camp, una de les quals seria la Masia de ca l'Arenas (I.RR.69/149) mentre que l'altra seria la Masia del Forn del Vidre (I.RR.76/156)¹⁹.

Durant el segle XVI, els Arenes haurien participat en la promoció o finançament de diversos edificis religiosos: el Santuari del Corredor i l'Església parroquial de Sant Andreu del Far. El cognom Arenes apareix com un dels 9 focs del Far de l'any 1553 i es repeteix al llarg dels segles en els registres parroquials.

En Josep Arenas i la seva esposa, Magdalena Arenas i Guinart, tenien el seu domicili a Mataró. A l'any 1874, ja vídua, continuaria estant domiciliada a la capital del Maresme.

Veïnat	Secció de la finca ²⁰	Lletra secció	Número	Quarteres	Hectàrees
F			31	665	246,23
F			32	114	42,21
F	Casa		21		
F	Casa		22		
Total quarteres				779	
Total canes quadrades				1.183.106,25	
Total hectàrees					288
Superfície mitjana de la finca (en hect.)					144,22

Quadre 4

Josep Belloch

José Mariano de Belloch i Marís (1767-1854) era el segon gran propietari del veïnat del Far. Era el titular de quatre finques que abastaven 255 hectàrees de superfície i dues cases de camp, destacant una parcel·la de 160 hectàrees. La seva participació en les propietats del municipi era del 7% amb una superfície mitjana de les parcel·les de 64 hectàrees.

La casa de camp més important era sens dubte la masia de "Can Bosc" (I.RR.71/151). El nom provenia de la nissaga que construiria i viuria a la casa durant molts anys: el Bosch. Així ho testimonia el fogatge de 1553 en el qual podem trobar a Pere Boschs com a titular d'un dels focs del Far. També apareix un tal Arcis Boschs, però tot sembla indicar que seria el primer el propietari d'una casa que s'ha convertit amb el temps en un dels símbols arquitectònics del municipi, construïda pel Pere, segons l'Inventari, a l'any 1568. P. Boschs moriria a l'any 1578 i seria enterrat al cementiri de Sant Andreu del Far.

¹⁹ Això faria pensar que la Masia de Can Miloca no havia pertangut o ja no pertanyia a la família Arenes, com indica l'Inventari.

²⁰ Per al districte del Far no apareix la secció de la finca. Tot sembla indicar que no es va procedir a elaborar l'atles parcel·lari del Far, com sí es va fer amb Dosrius i Canyamars.

Veïnat	Secció de la finca	Lletra secció	Número	Quarteres	Hectàrees
F			16	8	2,96
F			20	128	47,39
F			24	433	160,33
F			32	119	44,06
F	Casa		15		
F	Casa		18		
	Total quarteres			688	
	Total canes quadrades			1.044.900	
	Total hectàrees				255
	Superfície mitjana de la finca (en hect.)				63,69

Quadre 5

Al segle XVII, la propietat i segurament també les terres canviarien de mans. Entre 1677 i 1679 la finca era "adquirida"²¹ pel fill de Josep Marís i de Lloreda i aquesta seria transmesa a través de diverses generacions a la nissaga dels Belloch que ja durant el segle XIX quedarien emparentats amb els Mercader. A principis del segle XX, Arnau de Mercader i de Zufía (III Comte de Belloch), convertiria Can Bosc en un dels llocs preferits on passar l'estiu i de retruc en un centre d'atenció per a la premsa barcelonina²².

Juan Batllori

Batllori era un hisendat domiciliat a Vilassar de Mar i casat amb Dolors Perpunter, amb una base imposable similar a la de José Belloch, però amb una major varietat de finques, repartides entre Dosrius i Canyamars. Era propietari de 7 finques al primer veïnat i tres al segon, amb dues cases de camp a Dosrius. Les seves parcel·les sumaven un total de 141 hectàrees amb una superfície mitjana de 14 hectàrees. La finca més gran estava ubicada a "El Biról", de 56 hectàrees, lluny de les superfícies màximes dels altres hisendats.

No hem pogut trobat ni un sol Batllori als registres parroquials, cosa que ens fa pensar que la titularitat de les terres s'hauria aconseguit a través de la transmissió patrimonial des d'un propietari dosriuenc.

²¹ PLANS BERENGUER, Anna, "Notícies del llinatge Belloch a Can Bosc", Duos Rios, núm. 3, (abril de 2017), pàgs. 73-84.

²² RAMIS NIETO, Josep, "Arnau de Mercader i de Zufía. Comte de Bell-lloc. Aproximació a la seva biografia a través de la premsa local", Revista Fonts, 68 (octubre de 2016), pàgs. 31-35.

Veïnat	Secció de la finca	Lletra secció	Número	Quarteres	Hectàrees
D	Casa Guinardó	A	2	23	8,52
D	Casa Guinardó	A	3	10	3,70
D	Casa Guinardó	A	5	90	33,32
D	El Biról	C	7	152	56,28
D	El Larit	D	18	12	4,44
D	San Llop	F	37	43	15,92
D	San Llop	F	49	1	0,37
D	Casa (Casa Guinardó)	A	3		
D	Casa (El Biról)	C	12		
C	Font de Oms	H	63	12	4,44
C	Font de Oms	H	66	27	10,00
C	El Veinát	L	105	12	4,44
Total quarteres				382	
Total canes quadrades				580.162,50	
Total hectàrees					141
Superfície mitjana de la finca (en hect.)					14,14

Quadre 6

Les finques de José Belloch

Les línies anteriors ens han permès conèixer les característiques principals del conjunt de béns arrels dels principals hisendats del municipi de Dosrius. Si ara ampliem el focus sobre les finques d'un dels propietaris, podrem fer-nos una idea més aproximada de les característiques de les seves propietats.

Com hem vist, Belloch era el propietari, per herència familiar, de quatre finques rústiques al veïnat del Far. La finca 16, la més reduïda en superfície (8 quarteres), estava enterament dedicada al conreu de secà amb 1 quartera de terra erma. Les finques 20 i 32 (de 128 i 132 quarteres respectivament), estaven integrades fonamentalment per boscos de gavella, seguides per boscos de construcció i unes quantes quarteres de terres de secà. Només a la primera finca trobaríem a més 5 quarteres de vinya i uns quartans de regadiu. La finca 24, la més extensa, sense terreny dedicat a la vinya, tenia dedicat un 77% al bosc de gavella, un 12% al de construcció, un 6% al conreu de secà, un 4% era terreny erm i un insignificant 0,23% era ocupat per conreu de regadiu. Si comparem aquests valors amb els corresponents als globals del municipi, podem concloure que a la propietat el sol dedicat a massa forestal estava sobredimensionat mentre que els de conreu estarien molt per sota de la mitjana.

	Quarteres	Quartans	Classe finca	Categoria
Finca 16	0	9,25	Secà	2a
	2		Secà	3a
	3		Secà	4a
	1	4	Erm	1a
Finca 20	0	2	Regadiu	2a
	1	7	Secà	2a
	3		Secà	3a
	5		Secà	4a
	1		Vinya	1a
	1	2,25	Vinya	2a
	1		Vinya	3a
	1		Vinya	4a
	2		Construcció	2a
	2		Construcció	3a
	10	10,25	Gavella	1a
	20		Gavella	2a
	30		Gavella	3a
	46		Gavella	4a
2	9	Erm	1a	
Finca 24		3	Regadiu	1a
		3	Regadiu	2a
	3		Secà	1a
	8		Secà	2a
	5	10	Secà	3a
	7		Secà	4a
	4		Construcció	2a
	50		Construcció	3a
	45		Gavella	1a
	80		Gavella	2a
	100		Gavella	3a
	110		Gavella	4a
19		Erm	1a	
Finca 32		9	Secà	2a
	2		Secà	3a
	3		Secà	4a
	8		Construcció	1a
	7	5	Construcció	2a
	17		Construcció	3a
	10		Gavella	1a
	20		Gavella	2a
	20		Gavella	3a
	25		Gavella	4a
5		Erm	1a	

Quadre 7

Els guardats jurats i els furtius

Mesos abans que finalitzessin les tasques d'elaboració de l'amillament de 1853, Josep Arenas presentava una sol·licitud a l'ajuntament de Dosrius perquè Bartolome Vilveny pogués ser nomenat guarda particular de camp jurat²³. L'hisendat Arenas, de forma similar a altres propietaris del terme municipal, residents o domiciliats a altres poblacions del Maresme i absents de les seves finques durant bona part de l'any, es veurien en la necessitat de contractar els serveis de guardes rurals per evitar el comportament furtívol d'altres vilatans.

Sense una cós de seguretat permanent que es dedicués a la vigilància de les propietats agràries o forestals, el Govern de l'Estat va aprovar el 8 de desembre de 1849 el "Reglamento para los guardas municipales y particulares del campo de todos los pueblos del reino"²⁴. El reglament establia diverses classes de guardes, el més important dels quals era el municipal de camp.

El guarda municipal, amb la seva indumentària reglamentària²⁵, havia de patrullar el municipi des de primera hora del matí fins l'arribada de la nit, denunciant qualsevol delictes contra la propietat rural i la seguretat personal. A més, havia de complir amb una sèrie d'obligacions vinculades amb la vigilància del camp i del bosc: notificar l'aparició d'epidèmies entre els caps de bestiar, la declaració d'un incendi o la recollida de bestiar perdut o abandonat.

Els propietaris del municipi podien contractar guardes particulars de camp per protegir les seves propietats i els fruits de les mateixes, però aquests no tenien les competències dels municipals, a no ser que després de sol·licitar-ho, els guardes particulars fossin declarats per l'ajuntament guardes particulars de camps jurats.

---

²³ "Señor Alcalde Constitucional de Dosrius: D. José Arenas vecino de la Ciudad de Mataró y propietario del Pueblo de Alfar termino de este Distrito de Dosrius a V. con el debido respecto espone. Que necesita para seguridad y vigilancia de sus propiedades un guarda particular de campo jurado para lo que espone a Bartolome Vilveny por ser persona abonada y reunía los requisitos que marca la ley, de cuya persona se constituye el exponente fiador. Por lo que: A V. suplica se sirva librar el nombrado Bartolome Vilveny previo juramento el titulo de guarda particular de Campo refrendado por el Secretario y demás requisitos según lo prevenido en el Real Decreto de 6 de Noviembre de 1849, publicado en el Boletín Oficial de 1º de Mayo de 1850, Gracia que se promete de la acreditada justicia de V. Mataró, 4 de Diciembre de mil ochocientos cincuenta y dos." Arxiu Municipal de Dosrius, 7.5 Guardes jurats. "Solicitudes presentadas para la concesión de títulos (de 1852 al 1882)".

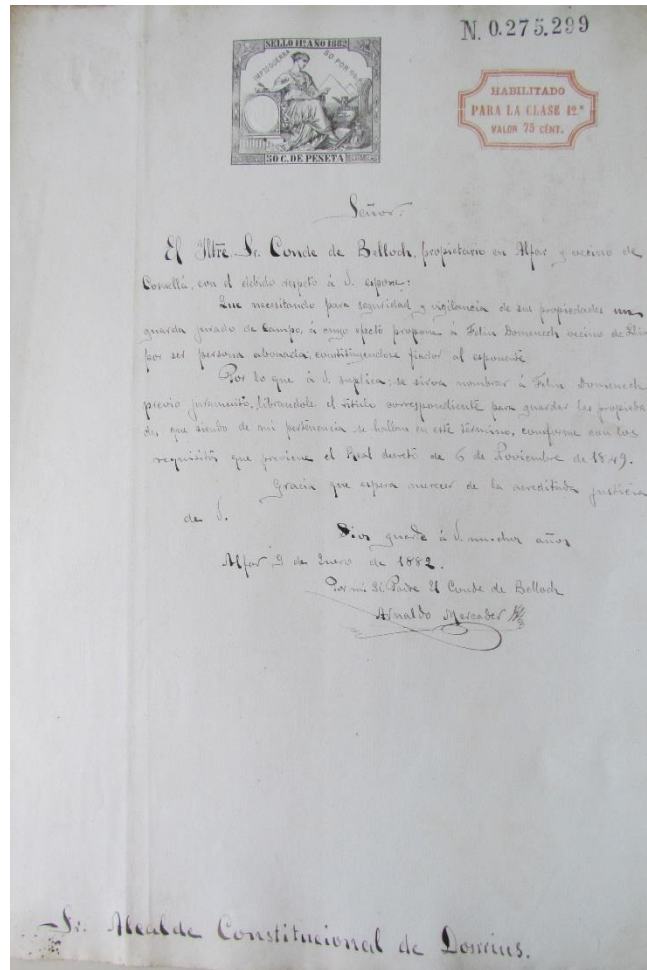
²⁴ R.O. publicada a la Gaceta de Madrid el 10 de novembre de 1849.

²⁵ "El distintivo de los guardas municipales del campo será una bandolera ancha de cuero, con una placa de latón de cuatro pulgadas de largo y tres de ancho, con el nombre del pueblo en el centro, y alrededor de él el lema Guarda de campo. Los guardas municipales usarán, los de á pie y los de á caballo, una carabina ligera con bayoneta, canana con vaina para la bayoneta, y diez cartuchos con bala; y los de á caballo ademas un sable igual al de la caballería ligera del ejército, pendiente de cinturon y tirante de cuero". (Articles 9 i 10 del Reglament).

Els propietaris o hisendats de Dosrius sentirien la necessitat de contractar els serveis d'aquests professionals de la seguretat si fem cas d'algunes de les manifestacions que formulen a les seves sol·licituds. Així, a l'any 1853, "Joaquín Matas y Creus y D. Juan Rogen y Domenech [manifestaven] que hallándose perjudicados por las personas que entran en sus propiedades que respectivamente poseen en el termino de Cañamas y S. Andres de Alfar nombradas Casa Bruguera y Rogen tanto a cortar leña, abrojas y arbustos, como a casar buscar setas vulgo bolets y otros pretextos, afin de evitarlo se han resuelto poner en ellas un guardabosque pagado por ellos...". A l'any 1874 els problemes continuarien: "D. Roque Batllori y Perpunter y D. Pablo Gelpi y Mir vecinos de San Juan de Vilasar y propietarios del pueblo de Dosrius en nombre propio y en el de Sebastian Masuet, de Maria Vilardell de Guinard, de Magdalena Guinard viuda de Arenas, de Andrés Masuet y de otros propietarios de Dosrius de Alfar y de Cañamas"

manifestaven "...que teniendo sus propiedades abandonadas y sin guardar irrogándoles grandes perjuicios por este motivo pues que constantemente les roban las leñas, maderas y otros frutos y queriendo poner un correctivo a todos estos abusos..." decidien sol·licitar l'habilitació d'un guarda jurat.

A partir de 1852 i durant bona part de la segona meitat del segle XIX, sovintejarien les sol·licituds per a nomenar guardes privats de seguretat. La llista de propietaris sol·licitants és llarga: Arenas, Vallmajor, Matas i Creus, Marquès de Castellodosrius, Caralt, Lletjós, Batllori, Ginestà, Fradera i Llibra, Comte de Belloch, Massuet,... i en la majoria dels casos la característica que comparteixen és la d'estar domiciliats fora del municipi de Dosrius (Mataró, Barcelona, Vilassar de Mar, Sant Pol de Mar,...).

Sol·licitud presentada per Arnau de Mercader (1882)

D'entre els guardes jurats destacava el nom de Feliu Domenech, qui actuaria com a tal des de l'any 1856 fins com a mínim l'any 1881, quan el contracta Joaquim Vallmajor i Recoder²⁶.

Conclusions

De tot el que hem examinat al llarg de l'article podem concloure que un nombre reduït de propietaris o hisendats eren els titulars d'un part de la superfície agrícola i forestal de Dosrius. A les seves finques hi predominava el tipus d'explotació forestal que predominava al municipi, amb poques hectàrees dedicades al conreu de secà, regadiu o vinya.

Atès que la majoria d'aquests terratinents residien a altres poblacions catalanes, van aprofitar que l'estat espanyol creava la figura dels guardes rurals particulars per contractar-los per així lluitar contra el robatori de llenya que els dosriuencs necessitarien per sobreviure.

---

²⁶ Arxiu Municipal de Dosrius, 7.5 Guardes jurats. "Solicitudes presentadas para la concesión de títulos (de 1852 al 1882)"